MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İSRAİL'İN ARAP BAHARI'NA TEPKİSİNİN KİMLİK VE GÜVENLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nurlan Muminov*

Öz

Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan ve kısa sürede tüm Arap Dünyasına sıçrayan Arap Baharı olarak bilinen rejim karşıtı ayaklanma hareketi mevcut bölgesel düzeni dönüştürücü etki yaratmıştır. Arap Baharı hareketi İsrail'de bir fırsat olarak değerlendirilmesi yerine, ulusal güvenliğine tehdit olarak algılanmıştır. Birçok çalışma, İsrail'in Arap Baharı hareketini ulusal güvenliğine tehdit olarak algılamasını bölgesel güç dengesindeki dönüşüm ve bölgesel çevredeki güvensizliğin artmasından kaynaklanmakta olduğunu savunmuştur. Bu çalışmada bu argümanlara alternatif olarak, İsrail'in Arap Bahar'ının getirdiği siyasal gelişmelere karşı güvenlik açısından verdiği tepkilerin İsrail kimliğinden kaynaklanmakta olduğu ileri sürülecektir. Çalışmada İsrail'in Arap Baharı'na tepkisi üç bölüm altında tartışılacaktır. İlk önce, Arap Baharı öncesi İsrail kimliği oluşumu Arap devletleri ile ilişkileri bağlamında değerlendirilecektir. İkinci olarak, Arap Baharı öncesi ve sırasında İsrail-Arap ilişkilerini etkileyen önemli siyasal gelişmelere odaklanılacaktır. Ve son olarak, sonuçtan önce, Arap Baharı sırasındaki siyasal gelişmelerin ne ölçüde İsrail için güvenlik endişesini oluşturduğu ortaya koyulacaktır.

Anahtar kelimeler: İsrail kimliği, Arap Baharı, Pan-Arapçılık, Pan-İslamcılık, Güvenlik

FACULTY OF MARMARA POLITICAL SCIENCE ÜNİVERSİTESİ

* Doktora Öğrencisi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul Üniversitesi.

Giriş

Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan ve kısa sürede tüm Arap Dünyasına sıçrayan Arap Baharı olarak bilinen rejim karşıtı ayaklanma hareketi mevcut bölgesel düzeni dönüştürücü etki yaratmıştır (Altunışık 2013, Haddad, Bsheer, and Abu-Rish 2012). Arap Baharı otoriter devletlerde demokratikleşme yönünde bir etki yaratacağı umuduyla Batı devletleri tarafından hoş karşılanırken (Dandashly 2015, Huber 2015, Noutcheva 2015), İsrail'de Arap Baharı bir fırsat olarak değerlendirilmesi yerine, ulusal güvenliğine tehdit olarak algılanmıştır (Amour 2017, Inbar 2012, Magen 2015). İsrailli liderler ayaklanmaları "Arap Kışı" ve "İslam Kışı" olarak adlandırmayı tercih etmiştir. Batı devletlerinin ayaklanmaları Avrupa 1989 ulusal devrimleriyle kıyaslarken, İsrail 1979 İran Devrimi'yle kıyaslamıştır. Zira İsrail için ayaklanmalar sonrası rejimin değiştirilmesiyle Arap ülkelerine demokrasi gelmeyecekti (Lehrs 2012, Byman 2011).

İsrail'in Arap Baharı'nın getirdiği bölgesel dönüşümü güvenliğine tehdit olarak algılaması İsrail dış politikasını tekrar Realist yaklaşımın odak noktası haline getirmiştir. Bu bağlamda birçok çalışma İsrail'in Arap Baharı'na tepkisini Realist perspektiften ele alarak açıklamaya çalışmıştır. Örneğin, Philipp O. Amour (2017), Amichai Magen (2015) ve Efraim Inbar (2012) çalışmalarında bölgesel anarşi, güç dengesi ve hayatta kalma nosyonları çerçevesinde İsrail'in Arap Baharı'na yönelik tepkisini incelemişlerdir.

Amour (2017) Arap Baharı ayaklanmasının Ortadoğu bölgesel düzenine getirdiği dönüşümün bölgesel anarşik yapıyı daha da kötüleştirerek İsrail'de güvensizlik ve uzlaşmazlığı şiddetlendirmiş olduğunu iler sürmüştür. Ona göre, 2011'den bu yana yaşanan siyasal gelişmeler bölgesel güç dengesinde İsrail'in aleyhine sonuçlanacak değişimleri başlatmıştır. Bölgesel güvensizlik İsrail'in potansiyel endişelerini ve Ortadoğu'daki güç dengesi üzerindeki önceliğine olan duyarlılığını arttırmıştır.

Benzer biçimde Magen (2015) Arap ülkelerindeki ayaklanmalar sonucunda otoriter iktidarların devrilmesiyle yerine İslamcı iktidarların geçmesi İsrail ulusal güvenliği için bir tehdit olarak algılanmış olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, İsrail'in Arap Baharı'na yönelik dış politikası güvenliğine tehdit oluşturan düşmanca çevresinden kaynaklanmaktadır. Dolaysıyla hayatta kalma nosyonu İsrail dış politikasında güvenlik konusunu birincil odak noktası haline getirmiştir.

Inbar (2012) ise Arap Baharı İsrail lehine işleyen bölgesel güç dengesini kötüleştirmiş olduğunu belirtmiştir. Inbar'a göre, İsrail, güvenliği açısından Arap Baharı'nın Mısır, Ürdün ve Suriye gibi yakın komşularında

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
getirdiği rejim değişikliğinin sonucunda radikal İslamcıların yükselmesinden daha çok endişe etmiştir. Ayrıca, İsrail Arap Baharı'nın getirdiği siyasal değişimlerin Batı yanlısı Arap ülkelerini zayıflatarak Hamas ve Hizbullah terör örgütlerinin destekleyicisi İran'ın bölgedeki nüfuzunun artmasından endişelenmiştir.

Bu çalışmalara göre Arap Baharı'nın sonucunda İsrail savunma harcamalarını arttırmış ve Araplar ve Filistinliler ile barış ve işbirliğini teşvik edecek açıklık ve uzlaşı nosyonlarını reddeden dış politika sürdürmeyi tercih etmiştir (Amour 2017). Bunun yanı sıra İsrail, kırmızıçizgileri geçilmedikçe Arap ülkelerindeki gerçekleşmekte olan gelişmelere "karışmama" (*non-entanglement*) amacını takip etmiştir (Magen 2015).

İsrail'in Arap Baharı'na tepkisini güvenlik açısından değerlendiren çalışmalar kimliklerin önemine dikkat çekmemişlerdir. Ayaklanma sonrası radikal İslamcılığın yükselişinden söz ederken, bunların kimlik politikaları olduğunu gözden kaçırmışlardır. Bu çalışma İsrail'in Arap Baharı'na tepkisini kimlikler açısından irdeleyerek Realist çalışmalara alternatif bir yaklaşım sunma çabasını taşımaktadır. Realistlerin İsrail'de güvenlik endişesinin Arap Baharı'nın getiridiği bölgesel güç dengesindeki değişimlerden kaynaklandığını ileri süren argümanlarına karşın, bu çalışmada bu argümanlara alternatif olarak, İsrail'in Arap Bahar'ının getirdiği siyasal gelişmelere karşı güvenlik açısından verdiği tepkilerin İsrail kimliğinden veya bölgesel "kimlikler yapısı"nın değişiminden kaynaklanmakta olduğu ileri süreceğim.

Çalışmada İsrail'in Arap Baharı'na tepkisi üç bölüm altında tartışılacaktır. İlk önce, Arap Baharı öncesi İsrail kimliği oluşumu Arap devletleri ile ilişkileri bağlamında değerlendirilecektir. İkinci olarak, Arap Baharı öncesi ve sırasında İsrail-Arap ilişkilerini etkileyen önemli siyasal gelişmelere odaklanılacaktır. Ve son olarak, sonuçtan önce, Arap Baharı sırasındaki siyasal gelişmelerin ne ölçüde İsrail için güvenlik endişesini oluşturduğu ortaya koyulacaktır.

1 İsrail Kimliği: İmha Edilme Korkusu ve Statükoculuk

Kuramsal olarak devlet kimliklerinin hem öznel (*subjective, "Ben"-"I"*) (Berenskoetter 2014) hem de öznelerarası (*intersubjective, "Bana"-"Me"*) boyutları vardır (Wendt 1999). Diğer bir ifadeyle devlet kimliklerinin ulusal ve uluslararası kaynakları vardır. Peki, İsrail'in kimliği nedir? İsrail kimliği inşasını irdeleyen çalışmaların büyük çoğunluğu devlet içi veya ulusal

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
unsurlara daha çok ağırlık verirken (Schilling 2015, 2010, Saltzman 2015, Tidy 2012, Siniver 2012, Sasley 2010, Waxman 2006, Sucharov 2005, Barnett 1999), çok azı uluslararası boyuta odaklanmıştır (Voller 2015). Mevcut çalışmalar İsrail dış politikasını anlamak için İsrail kimliğinin hem ulusal hem de uluslararası kaynaklarının birbiriyle ilişkili olduklarına dikkat çekmemişlerdir. Bu çalışma İsrail kimliğinin oluşumunda boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koyarak bu boşluğu doldurma çabasındadır.

Ulusal ve uluslararası düzeyde İsrail kimliğini oluşturan birçok bileşen mevcuttur. Fakat çalışmanın kapsamı ve konusu açısından iki boyutu daha çarpıcı olarak ortaya çıkmaktadır. İlki, yüzyıllar boyuna devam eden Yahudi nefreti olarak bilinen antisemitizmin püf noktası olarak bilinen travmatik Holokost kolektif hafızasıdır (Barnett 1999, Waxman 2006, Schilling 2015). Diğeri ise İsrail'in bölgedeki konumu ve devletleri ile ilişkisi bağlamında oluşan "çevre devlet" kimliğidir (Voller 2015). İsrail kimliğinin bu iki boyutu da hemen hemen aynı dönemlerde inşa edilmeye başlanmıştır. Holokost travması 1960 öncesi İsrail kolektif hafızasında mevcut değildi. 1961'deki Eichmann Davası'nın etkisiyle bir Holokost travması "ulusallaştırılarak" kolektif hafızaya yerleştirilmiştir (Gutwein 2009, Segev 1993). Diğer taraftan 1956 Savaşı'ndan sonra düşman Arap devletleri tarafından çevrelenerek izole edilmiş durumda kalan İsrail, izolasyondan çıkmak için ortak tehdit düşüncesini paylaşan Arap olmayan çevre devletleri ile yakın ilişki geliştirmeye başlamıştır. Bu ilişki İsrail'in "çevre devleti" veya "ılımlı devlet" kimliğini inşa etmiştir (Voller 2015, Shlaim 2000). Holokost İsrail kimliğinde kurbanlık algısı ile imha edilme korkusunu inşa ederken, "çevre devleti" kimliği mevcut düzeni korumaya dayanan statükoculuk inancını pekiştirmiştir. İsrail bu iki bileşenden kaynaklanan kriterlere bağlı olarak bölge devletleri ve devlet-ötesi bölgesel aktörler arasında ayırma gitmiştir. Bir taraftan, İsrail Devleti'ni tanımayan, imha etmekle varoluşsal tehdit oluşturan "merkez devletleri" ve diğer taraftan, İsrail Devleti'ni tanıyan, ortak tehdit düşüncesini paylaşan ve mevcut düzeni korumaya odaklanan "çevre devletleri". İsrail "merkez" devletlerden gelen tehdidi "çevre" devletleri ile resmi olmayan askeri ittifak oluşturma yoluyla dengelemeye çalışmıştır (Shlaim 2000, Voller 2015).

1960'lı yıllarda İsrail Başbakanı David Ben-Gurion'a göre, "merkez" İsrail'i tanımayan ve potansiyel olarak imha etme niyeti taşıyan radikal Pan-Arapçılığı savunan Nasır liderliğindeki Arap devletlerinden ve "çevre" İsrail'i tanıyan ve varlığına tehdit etmeyen ve ortak tehdit algısını paylaşan statükocu, ılımlı Türkiye, İran ve Etiyopya devletleri ve Lübnanlı Marunîlerden

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
oluşmaktaydı. Ben-Gurion "çevre ittifakı" olarak bilinen strateji ile İsrail ile özdeş olan çevre devletleri ile resmi olmayan ittifak ilişkileri oluşturarak ve daha sonra 1960'larda Irak ve Suriye merkezli Baasçı Pan Arapçılığa karşı denge oluşturmaya çalışmıştır. 1967 Savaşı sonucunda Arap devletlerinin yenilgisiyle Nasırcı Pan-Arapçılık zayıflamaya başlamıştır (Ajami 1978, Farah 1987). Ancak Mısır Saddam Hüseyin'in Irak'ındaki Pan-Arapçılık 2003'e kadar sürdürülmüştür.

Pan-Arapçılığın düşmesiyle hem "merkez"de hem de "çevre"de dönüşümler ortaya çıkmıştır. Bir taraftan, Camp David Barış Antlaşması (1979) sonucunda İsrail "merkez"in en önemli devleti Mısır bir tehdit olmaktan çıkmışken, diğer taraftan İran İslam Devrim'inden (1979) sonra "çevre"nin en öenmli devletini oluşturan İran İsrail'in güvenliği için tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Enver Saadet'in Nasır'ın yerine geçmesiyle Mısır Batı yanlısı ve ılımlı bir kimlik kazınırken, siyasal İslam'ın iktidara gelmesiyle İran Batı ve İsrail karşıtı radikal bir kimlik edinmiştir.

Bu gelişmelerin hemen ardından hem İsrail'in devlet içindeki hem de Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle uluslararası sistemdeki değişimler sonucunda İsrail de kimliğini yeniden gözden geçirmiştir. İsrail Başbakanı Itzhak Rabin'in liderliğindeki İsrail bölgeye entegre olabilmek için "tüm dünya bize karşıdır" düşüncesini reddetmiş ve İsrail kimliğinin liberal demokrasi ile Batıcılık bileşenleri açısından tanımlamıştır (Barnett 1999). İsrail-Filistin sorununa çözüm getirilmesiyle İsrail'in izolasyondan çıkması ve bölgeye entegre olabileceğini düşünen Rabin Ortadoğu Barış Sürecini desteklemiştir. Bu çerçevede İsrail FKÖ (1993) ve ardından Ürdün (1994) ile barış antlaşmasını imzalamıştır. Bu gelişmelerin ardından diğer Körfez ve Mağrip Arap devletleri de İsrail'e yönelik ilişkilerini gözden geçirmeye başlamıştır. Fas ve Tunus İsrail ile gizli ilişkiler geliştirirken, Umman, Katar gibi Körfez ülkeleri kısmen resmi diplomatik ilişkiler geliştirmeye başlamıştır (Rabi 2009, Rosman-Stollman 2004, Jones and Guzansky 2017, Abadi 2017, Economist 2016, Rabi and Mueller 2017).

İsrail Irak ve Suriye hariç "merkez" Arap devletleri ile ilişkilerini normalleştirmeye çalışırken, 1979 İran devrimiyle ve Hizbullah, Hamas, İslami Cihat ve Al-Kaide gibi gurupların ortaya çıkışlıyla bölgede radikal Sünni/Şii İslamcılık yükselişe geçmiştir. İran başta olmak üzere İran-destekli ve diğer İslamcı örgütler İsrail'i tanımadığı gibi, onu imha etmekle tehdit etmekte ve

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İsrail ile yapılan barış antlaşmaları da reddetmiştir.[1] İsrail'in en çok güvenliğini tehdit eden İran merkezli radikal İslamcılık 2003'de Saddam Hüseyin'in düşmesiyle bölgedeki nüfuzunu arttırmaya başlamıştır. 90'lar boyunca Batı yanlısı politika izleyen Suriye'nin de 2003'den sonra İran ile ilişkilerini iyileştirmesi (Altunışık 2013) güney Lübnan'da İran destekli Hizbullah güçlenmiş ve Gazze'deki Hamas ile yakın ilişki kurmuştur (Wehrey et al. 2009).

Böylece 90'lı yıllarda Rabin İsrail'i izolasyondan çıkaracak politika izlemeyi tercih ederken, bölgesel devletleri ve devlet dışı grupları "ılımlılar" ve "radikaller" olarak ikiye bölmüştür (Alpher 1995). İlki, Başta Mısır, Ürdün ve Suudi Arabistan ve Katar olmak üzere Körfez İşbirliği Örgütü ülkeleri ve Tunus, Fas gibi Mağrip devletlerinden oluşan "ılımlı" Arap devletleridir. Bu devletler İsrail'e tehdit oluşturmayan ve müttefik oluşturabilecek, Batı yanlısı, statükocu ve ılımlı ülkeler olarak algılanmıştır. Diğeri İran, Irak ve Suriye başta olmak üzere Hizbullah, Hamas, İslami Cihad ve Al-Kaide gibi radikal İslamcı grupların yer aldığı kesimdir. Yaniv Voller (2015) ilk gurupta yer alan aktörleri "ılımlı eksen" olarak tanımlamıştır. Voller'in tanımını takip ederek, ikinci guruptakileri "radikal eksen" olarak tanımlayacağım. Voller "ılımlı eksen"i İsrail'in uluslararası olarak inşa edilen kimliği bağlamında tanımlarken, ulusal boyutunu ihmal etmiştir. Bu bağlamda Holokost travması İsrail'in dış dünyaya bakışını, algı ve tutumlarını şekillendiren en önemli bileşendir. İsrail bölge devletleri arasında ayrım yaparken "Holokost prizması" üzerinden bakmaktadır (Meyers and Zandberg 2002, Bartov 1998, Canetti et al. 2017). Dolayısıyla ılımlı eksendekiler İsrail ile ortak tehdit algısını paylaşması dışında, İsrail'i imha etmekle tehdit etmemektedir. Buna karşın radikal eksendekiler İsrail'i imha etmekle tehdit etmekte ve varlığını tanımamaktadır. Bu açıdan İsrail için radikal eksendekilerin Naziler ile amaçları aynıdır: İsrail'i imha etmek (ASH 2016). [2]"Ilımlı ve radikal eksen" ayırımı 1990'lı yıllarda "merkez-çevre" ayrımının düşmesi üzerine inşa edilmiştir. Tanımlarının farklı olmasına rağmen, mantık aynıdır. İsrail için daha önce "merkez"de yer alan Pan-Arapçılık bir tehdit olarak algılanırken, Pan-Arapçılığın düşmesi yükselen Pan-İslamcılık bir tehdit olarak algılanmaya başlamıştır. İsrail bölgedeki ılımlı eksende yer alan devletler ile radikal

[1] 1979 Devrimi sonrası bile İsrail ile İran arasındaki ilişkiler 1990'lara kadar kısmen sürdürülmüştür. İran he ne kadar İsrail'i reddeden politika izlemişse de Baasçı Irak'a karşı İsrail'in denge sağlamada imkan sağlayacağını ummuştur (Kaye, Nader, and Roshan 2011).

[2] Merkez-çevre kavramsallaştırmasının halen İsrail dış politikasında önemli olduğu da savunulmaktadır. Bkz. (Kostenko 2017, Ozdasli 2017).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
eksendekileri dengeleyerek mevcut durumu korumaya çalışmıştır. Ancak Arap Baharı ayaklanmalarıyla ılımlı Arap devletlerindeki rejim değişikliği ve yerine İslamcı iktidarın gelmesi İsrail'i endişelendirmeye başlamıştır. Zira ayaklanmaların etkisiyle bölgenin "kimlikler yapısı" da değişmeye başlamıştır.

2 Arap Baharı ve Kimlikler Yapısının Bozulması

Arap Baharı'na kadarki dönemde İsrail ılımlı eksen devletleri ile ilişkilerini normalleştirerek radikal eksenden gelebilecek potansiyel tehdide karşı denge sağlayarak mevcut durumu korumaya çalışmıştır. Ancak Arap Baharı'nın etkisiyle bölgesel mevcut düzen dönüşmeye başlamıştır (Altunışık 2013, Haddad, Bsheer, and Abu-Rish 2012). Mevcut düzenin dönüşümü ılımlı devletlerdeki otoriter rejimlerin düşmesi ve yerine İslamcıların geçmesiyle başlamıştır.

Aralık 2010'da başlayan Arap Baharı ayaklanması sonucunda Tunus, Libya, Mısır gibi ılımlı eksen devletlerinde otoriter rejimler düşmüş ve yerine İslamcı partiler iktidara gelmiştir. "Ilımlı eksen" devletlerinde İslamcı partilerin gelmesi İsrail'i endişelendirmeye başlamıştır (Klein 2012). Zira ılımlı rejimlerin düşmesi İsrail için tekrar İsrail-karşıtı devletler tarafından çevrelenerek izole duruma düşmesi ve güvenliğinin tehdit edilmesi anlamına gelmiştir (Byman 2011, Inbar 2012, Lehrs 2012).

İsrail'in Arap Baharı'nın getirdiği bölgesel dönüşümden endişesi Şubat 2011'de Mısır Cumhurbaşkanı Hüsnü Mübarek'in devrilmesi ve yerine Müslüman Kardeşlerin gelmesi ile Temmuz 2013'de askeri darbe ile Müslüman Kardeşlerin düşürülmesi arasındaki dönemde çok yüksek olmuştur. İsrail Tunus, Libya gibi "ılımlı eksen" devletlerindeki rejim değişikliğinden çok Mısır'daki rejim değişikliğinden daha çok endişelenmiştir (Magen 2015).

Neden İsrail ayaklanma sonrası demokratik seçimlerle iktidara gelen İslamcı partileri güvenliği için tehdit olarak algılamıştır? İlk olarak bu iktidara gelen partiler İsrail ve Yahudi karşıtı, antisemitizmle beslenmiştir. Ayaklanma sırasında meydanlarda, medyada ve sosyal ağlarda İsrail ve Yahudi karşıtı sloganlar çoğalmıştır. Ayrıca Yahudi sinagogları ile diplomatik kurumlarına saldırılar yapılmıştır. Ocak-Şubat 2011'de Tunus'taki bir sinagog ayaklanmacılar tarafından yakılmıştı. Yahudi mezarlıkları tahrip edilmişti. Eylül 2011'de Mısır'daki ayaklanmacılar İsrail Kahire Büyükelçiliğine saldırmıştı (Webman 2014, Guardian 2011).

İkinci olarak, ayaklanma sonrası iktidara gelen İslamcı partilerin İsrail'e yönelik tutumları olumsuzdu veya radikaldi. Örneğin, Mısır'da iktidara gelen

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
Müslüman Kardeşler İsrail ile doğrudan ilişki kurmaya kaçınmış, 1979 Camp David Antlaşmasını gözden geçireceğini ve İran ile ilişkilerinin normalleştireceğini belirtmişti (Magen 2015, Byman 2011).

3 İsrail'in Güvenlik Endişeleri

Arap Baharı ayaklanmaları sırasında olduğu gibi ayaklanma sonrasında iktidara gelen İslamcı partiler İsrail-karşıtı, antisemitik ve Siyonist-karşıtı tutum benimsemiştir. İsrail'i için Arap Baharı sonrası iktidara gelen İslamcıların İran'dan hiç farkı yoktu. Onlar da İran gibi İsrail'i tanımayan radikal İslamcılardı. Bu, İsrail için bölgede radikal İslamcıların yer aldığı "radikal eksen"in yükselmesi, Mısır ve Ürdün ile yapılan barış anlaşmalarının feshedileceği, "ılımlı ekesen"in zayıflamasıyla İsrail'in izole edilerek yalnızlaşması ve Hamas ve Hizbullah gibi terör örgütünün yükselişi ile saldırıların artması anlamına geliyordu (Inbar 2012).

Bu gelişmelerin hemen ardından İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu İsrail'in güvenliğinin güçlendirilmesini istemiştir. Ve Mısır ve Ürdün ile sınırlarında güvenlik bariyerleri oluşturmuştur (Ravid 2011). Ancak Mısır'da Müslüman Kardeşlerin devrilmesiyle yerine Al-Sisi'nin liderliğindeki ılımlı iktidar tekrar gelmesi, birçok Arap ülkelerinde ayaklanmaların bastırılması İsrail'in güvenlik endişelerini düşürmüştür (Magen 2015). Zira İsrail'in güvenliği açısından en çok endişe duyduğu ülke Mısır olmuştur. Fakat İsrail'in ikilimde kaldığı devlet Suriye'dir.

İsrail ayaklanmaların iç savaşa dönüştüğü Suriye'ye bir süre kadar karışmamaya çalışmış ve seyirci kalmayı tercih etmiştir. Ancak 2013'de Suriye'deki savaşın İsrail sınırlarına yaklaşmasıyla İsrail Suriye'deki iç savaşa müdahale etmeye başlamıştır. İsrail'in müdahalesi Esad rejiminden çok İran ve onun desteklediği Hizbullah'ın Suriye'deki konumunu güçlendirmesini önlemesinden kaynaklanmıştır. Her ne kadar İsrail Esad rejimini kendine tehdit oluşturduğunu düşünse de onun düşmesinden pek istekli değildir. Zira İsrail Esad sonrası ne tür rejimin oluşacağını öngörememekte ve özellikle İslamcı rejimin oluşmasından endişelenmektedir. Bu açıdan İsrail'in yeni bir rejimden çok yakından tanıdığı eski Esad rejiminin ayakta kalmasından yana olduğu söylenebilir (Boms 2017).

Sonuç olarak, İsrail'in Arap Baharı'nı güvenliği için tehdit olarak yorumlaması, bölgesel güç dengesinden çok, kimliklerin değişiminden kaynaklanmıştır. Çünkü Arap Baharı'nın sonucunda İslamcı partilerin iktidara gelmesi, İsrail için bölgesel düzeni sağlayan "ılımlı eksene" ile "radikal eksen"

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
arasındaki "kimlikler dengesi" bozulması anlamına gelmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada İsrail'in Arap Baharı'na tepkisi kimlik ve güvenlik açısından değerlendirilmiştir. Bölgesel dönüştürücü etki yaratan Arap Baharı hareketinin nasıl İsrail için bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış olduğu sorusu yanıtlamaya çalışılmıştır. Realistlerin anarşi, güç dengesi ve güvenlik merkezli açıklamalarına bir alternatif olarak İsrail'in Arap Baharı'na karamsar tepkisinin kimliklerden kaynaklandığı ileri sürülmüştür. Bunu ortaya koymak için İsrail kimliğinin hem ulusal hem de uluslararası ortamdan kaynaklana Holokost ve çevre devleti bileşenleri irdelenmiştir. Bu bileşenlerin İsrail kimliğinde ne tür algı ve inançları inşa etmiş olduğu ortaya koyulmuş ve zaman içinde nasıl değişmiş olduğu gösterilmiştir. Bu değişimle 1990'lardan itibaren İsrail bölge devletlerini "ılımlı eksen" ve "radikal eksen" olarak ayrım yapmaya başlamış ve kendine potansiyel tehdit olarak algıladığı radikal eksendekileri kendisi ile özdeşleştirdiği ılımlı eksendekiler ile resmi olmayan müttefik ilişkileri oluşturarak mevcut durumu korumaya çalışmıştır. Ancak Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan ve diğer bölge devletlerine sıçrayan rejim-karşıtı Arap Baharı ayaklanması sonucunda birçok devlette eski rejimler düşmüş ve yerine yeni iktidar gelmiştir. Arap Baharı ılımlı eksen ve radikal eksen devletleri arasındaki dengeyi sarsmıştır. Ilımlı eksen devletleri, özellikle Mısır'da İslamcı partilerin iktidara gelmesi İsrail açısından güvenliği için tehdit olarak algılanmıştır. Çünkü yeni rejimler ile devletin kimlikleri de yeniden tanımlanırken antisemitik ve İsrail-karşıtı nitelik kazanmıştır. İsrail Mısır'dan sonra Ürdün ve diğer ılımlı devletlerde İslamcı partilerin iktidara gelmesinden çok endişelenmeye başlamıştır. Zira rejim değişikleri İsrail'i izole edilmesine; en önemlisi de İran'ın ve İran destekli Hizbullah ve Hamas gibi radikal grupların güçlenmesi ve İsrail'in saldırılara maruz kalacağı anlamına gelmiştir. Fakat 2014'ün ortasından itibaren Mısır başta olmak üzere birçok ülkede İslamcı partilerin başarılı olamaması ve ayaklanmaların bastırılması İsrail'in güvenlik endişelerini düşürmüştür.

Kaynakça

Abadi, Jacob. 2017. "Tunisia and Israel: relations under stress." *Middle Eastern Studies* 53 (4):507-532. doi: 10.1080/00263206.2016.1263191.

Ajami, Fouad. 1978. "The End of pan-Arabism." *Foreign Affairs* 57:355.

Alpher, Joseph. 1995. "Israel: The Challenges of Peace." *Foreign Policy* (101):130-145. doi: 10.2307/1149413.

Altunışık, Meliha. 2013. "Ortadoğu'da Bölgesel Düzen ve Arap Baharı." *Ortadoğu Analiz* 5 (53):71-78.

Amour, Philipp O. 2017. "Israel, the Arab Spring, and the Unfolding Regional Order in the Middle East: A Strategic Assessment." *British Journal of Middle Eastern Studies* 44 (3):293-309. doi: 10.1080/13530194.2016.1185696.

ASH. 2016. "Netanyahu: Radical Islam is existential threat, just like Nazism." *Arutz Sheva*. https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/215980.

Barnett, Michael. 1999. "Culture, Strategy and Foreign Policy Change: Israel's Road to Oslo." *European Journal of International Relations* 5 (1):5-36. doi: doi:10.1177/1354066199005001001.

Bartov, Omer. 1998. "Defining Enemies, Making Victims: Germans, Jews, and the Holocaust." *The American Historical Review* 103 (3):771-816. doi: 10.2307/2650572.

Berenskoetter, Felix. 2014. "Parameters of a National Biography." *European Journal of International Relations* 20 (1):262-288. doi: 10.1177/1354066112445290.

Boms, Nir. 2017. "Israel's Policy on the Syrian Civil War: Risks and Opportunities." *Israel Journal of Foreign Affairs* 11 (3):323-336. doi: 10.1080/23739770.2017.1430006.

Byman, Daniel. 2011. "Israel's Pessimistic View of the Arab Spring." *The Washington Quarterly* 34 (3):123-136. doi: 10.1080/0163660X.2011.588139.

Canetti, Daphna, Gilad Hirschberger, Carmit Rapaport, Julia Elad-Strenger, Tsachi Ein-Dor, Shifra Rosenzveig, Tom Pyszczynski, and Stevan E.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hobfoll. 2017. "Collective Trauma From the Lab to the Real World: The Effects of the Holocaust on Contemporary Israeli Political Cognitions." *Political Psychology*. doi: 10.1111/pops.12384.

Dandashly, Assem. 2015. "The EU Response to Regime Change in the Wake of the Arab Revolt: Differential Implementation." *Journal of European Integration* 37 (1):37-56. doi: 10.1080/07036337.2014.975988.

Economist. 2016. "Israel and the Arab world: The enemy of my enemies." *The Economist*. https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2016/07/23/the-enemy-of-my-enemies.

Farah, Tawfic. 1987. *Pan-Arabism and Arab nationalism: The continuing debate*. Boulder & London: Westview Press.

Guardian. 2011. "Cairo Israeli embassy attack: 'Staff feared for their lives'." https://www.theguardian.com/world/2011/sep/10/cairo-israeli-embassy-attack.

Gutwein, Daniel. 2009. "The Privatization of the Holocaust: Memory, Historiography, and Politics." *Israel Studies* 14 (1):36-64.

Haddad, Bassam, Rosie Bsheer, and Ziad Abu-Rish. 2012. *The Dawn of the Arab Uprisings: End of an Old Order?* London: Pluto Press.

Huber, Daniela. 2015. "A Pragmatic Actor — The US Response to the Arab Uprisings." *Journal of European Integration* 37 (1):57-75. doi: 10.1080/07036337.2014.975989.

Inbar, Efraim. 2012. "Israel's National Security Amidst Unrest in the Arab World." *The Washington Quarterly* 35 (3):59-73. doi: 10.1080/0163660X.2012.704342.

Jones, Clive, and Yoel Guzansky. 2017. "Israel's relations with the Gulf states: Toward the emergence of a tacit security regime?" *Contemporary Security Policy* 38 (3):398-419. doi: 10.1080/13523260.2017.1292375.

Kaye, Dalia Dassa, Alireza Nader, and Parisa Roshan. 2011. "A Brief History of Israeli-Iranian Cooperation and Confrontation." In *Israel and Iran*, 9-18. RAND Corporation.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Klein, Menachem. 2012. "Is the Arab Spring Israel's Winter?" *Palestine - Israel Journal of Politics, Economics and Culture* 18 (01).

Kostenko, Y. I. 2017. ""NEW PERIPHERY STRATEGY" OF ISRAEL." *Mgimo Review of International Relations* (1):101-118. doi: 10.24833/2071-8160-2017-1-52-101-118.

Lehrs, Lior. 2012. "Egyptian Plague or Spring of Youth? The Israeli Discourse regarding the Arab Spring." MITVIM. http://www.mitvim.org.il/en/israel-and-the-arab-spring.

Magen, Amichai. 2015. "Comparative Assessment of Israel's Foreign Policy Response to the 'Arab Spring'." *Journal of European Integration* 37 (1):113-133. doi: 10.1080/07036337.2014.975992.

Meyers, Oren, and Eyal Zandberg. 2002. "The Sound-track of Memory: Ashes and Dust and the Commemoration of the Holocaust in Israeli Popular Culture." *Media, Culture & Society* 24 (3):389-408. doi: 10.1177/016344370202400306.

Noutcheva, Gergana. 2015. "Institutional Governance of European Neighbourhood Policy in the Wake of the Arab Spring." *Journal of European Integration* 37 (1):19-36. doi: 10.1080/07036337.2014.975987.

Ozdasli, E. 2017. "South Caucasus in Israel's New Environmental Policy." *Bilig* (82):175-200.

Rabi, Uzi. 2009. "Qatar's Relations with Israel: Challenging Arab and Gulf Norms." *Middle East Journal* 63 (3):443-459.

Rabi, Uzi, and Chelsi Mueller. 2017. "The Gulf Arab states and Israel since 1967: from 'no negotiation' to tacit cooperation." *British Journal of Middle Eastern Studies* 44 (4):576-592. doi: 10.1080/13530194.2017.1360013.

Ravid, Barak. 2011. "The Arab Spring and Israel's Winter Hibernation." *Haaretz*. https://www.haaretz.com/1.5217636.

Rosman-Stollman, Elisheva. 2004. "Balancing Acts: The Gulf States and Israel." *Middle Eastern Studies* 40 (4):185-208. doi: 10.1080/0026320042000240401.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Saltzman, Ilai. Z. 2015. "Honor as Foreign Policy: The Case of Israel, Turkey, and the Mavi Marmara." *International Studies Review* 17 (2):249-273.

Sasley, Brent E. 2010. "Affective Attachments and Foreign Policy: Israel and the 1993 Oslo Accords." *European Journal of International Relations* 16 (4):687-709. doi: 10.1177/1354066110366055.

Schilling, Christopher L. 2010. "The Ghetto Complex: Rethinking Israel's Foreign Policy." *International Journal of Interdisciplinary Social Sciences* 5 (4):465-470.

Schilling, Christopher L. 2015. *Emotional State Theory: Friendship and Fear in Israeli Foreign Policy*. Lanham: Lexington Books.

Segev, Tom. 1993. *The Seventh Million: the Israelis and the Holocaust*. Translated by Haim Watzman. New York: Hill and Wang.

Shlaim, Avi. 2000. *The Iron Wall: Israel and the Arab World*: WW Norton & Company.

Siniver, Asaf. 2012. "Israeli Identities and the Politics of Threat: A Constructivist Interpretation." *Ethnopolitics* 11 (1):24-42.

Sucharov, Mira M. 2005. *The International Self: Psychoanalysis and the Search for Israeli-Palestinian Peace*. Albany: State University of New York Press.

Tidy, Joanna. 2012. "The Social Construction of Identity: Israeli Foreign Policy and the 2006 War in Lebanon." *Global Society* 26 (4):535-556.

Voller, Yaniv. 2015. "From Periphery to the Moderates: Israeli Identity and Foreign Policy in the Middle East." *Political Science Quarterly* 130 (3):505-535. doi: 10.1002/polq.12360.

Waxman, Dov. 2006. *The Pursuit of Peace and the Crisis of Israeli Identity: Defending the Nation*. New York: Palgrave Macmillan.

Webman, Esther. 2014. "Israel, Antisemitism, and the "Arab Spring"." *Israel Journal of Foreign Affairs* 8 (2):57-62. doi: 10.1080/23739770.2014.11446590.

Wehrey, Frederic, David E. Thaler, Nora Bensahel, Kim Cragin, Jerrold D. Green, Dalia Dassa Kaye, Nadia Oweidat, and Jennifer Li. 2009.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"Iran and Its Non-State Partners Assessing Linkages and Control." In *Dangerous But Not Omnipotent*, 81-128. RAND Corporation.

Wendt, Alexander. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

ASSESSMENT OF THE ISRAELI RESPONSE TO THE ARAB SPRING IN THE SENSE OF IDENTITY AND SECURITY

Abstract

The anti-regime upraising movement, the so-called Arab Spring, which began in December 2010 in Tunisia and quickly spread to the entire Arab World, has had a transformative impact on the current regional order. In Israel, the Arab Spring movement has perceived as a threat to national security rather than as an opportunity. Many studies have argued that Israel's perception of the Arab Spring movement as a threat to its national security stems from the transformation in the regional distribution of power and the increased insecurity in the regional environment. As an alternative to these arguments, it will be argued in this study that Israel's response to the Arab spring movement from the point of national security is due to Israel's identity. In this study, Israel's response to the Arab Spring, will be discussed under three section. The first section will examine the Israeli identity formation in relation with the Arab states in the pre-Arab Spring period. The following section will focus on main political developments affecting Israeli-Arab relations before and during the Arab Spring. The final section before the conclusion will reveal to what extent political developments during the Arab Spring have constituted the Israeli security concerns.

Kew words: Israeli identity, Arab Spring, Pan-Arabism, Pan-Islamism, Security.